

JOHN
GRISHAM

ROMANAS

„GAIDŽIO“
BARAS

1 SKYRIUS

Artinosi metų pabaigai įprastos atostogų šventės, bet Freizerių namams veik nebuvo kuo džiaugtis. Ponia Freizer be įkvėpimo puošė eglutę, į popierių vyniojo kelias pigias dovanas, kepė sausainius, kurių niekas nenorėjo, ir, kaip visada, per gro-tuvą nepaliaujamai leido „Spragtuką“, sykiu ryžtingai niūniuodama virtuvėje, tarsi šventinis laikotarpis *tikrai* būtų žadėjęs linksmybes.

Bet linksmintis nebuvo visiškai jokio pagrindo. Ponas Freizeris, kuris išsikraustė prieš trejus metus, šeimai kėlė ne tiek ilgesį, kiek neapykantą. Jis greitai apsigyveno su jauna ir, kaip netrukus paaiškėjo, jau nėščia savo sekretore. Apgautai, pažemintai, sugniužusiai ir į neviltį puolusiai poniai Freizer iki šiol sunkiai sekėsi atsitokėti nuo smūgio.

Už užstatą paleisto, bet laikytis namų arešto režimo priversto Luiso, jauniausio sūnaus, laukė sunkūs metai, mat jam buvo pateikti kaltinimai prekyba narkotikais. Jis nė nesistengė pirkti motinai dovanėlės. Teisinosi negalįs eiti laukan, nes laisvę varžo teismo skirta apykojė. Bet jeigu jos ir nebūtų, niekas nesi-tikėjo, kad Luisas teiktųsi ieškoti dovanų. Ir pernai, ir užpernai jo kulkšnys buvo laisvos, tačiau vaikščioti po parduotuves vaiki-nas nesivargino.

Markas, vyriausiasis sūnus, buvo sugrįžęs namo po visų teisės mokyklos košmarų, ir nors vertėsi skurdžiau net už brolių, motinai nupirko kvepalų buteliuką. Pagal planą jis turėjo gegužę baigti studijas, liepą išlaikyti advokato kvalifikacinį egzaminą ir jau rugsėjį įsidarbinti Vašingtono juridinėje firmoje, jei tiksliau,

tą patį mėnesį, kai jaunesniajam broliui būtų tekę stoti prieš teismą. Bet dėl dviejų rimtų priežasčių Luiso bylos svarstymas nė nebus pradėtas. Pirma, priedangoje dirbantys policininkai sučiupo jį, parduodantį dešimt kreko maišelių — netgi nufilmavo nusikaltimą, — antra, Luisas su motina neišgalėjo nusisamdyti padoraus advokato, kuris imtųsi spręsti jo bėdas. Per visą atostogų laiką brolis su poniu Freizer vis laidė užuominas, kad Markui derėtų nedelsti ir pasisiūlyti tapti Luiso gynėju. Galėtų lengvai užvilinti procesą iki metų galo, o tada jau būtų priimtas į advokatų gretas, — savo tikslą, šiaip ar taip, beveik pasiekė, — ir įgijęs licenciją, be abejo, nesunkiai rastų įvairiose knygose aprašomus formalumus, dėl kurių teisėjas nutrauktų bylą.

Artimųjų fantazijose žiojėjo didžiulės spragos, bet gilintis į šią temą Markas nepanoro. Supratęs, kad Naujųjų metų dieną Luisas ketina mažiausiai dešimt valandų užsigrobtį sofą ir žiūrėti septynerias boulingo varžybas iš eilės, jis tyliai nėrė laukan ir patraukė pas vieną iš draugų. Vakare įkaušęs sėdo prie vairo ir važiuodamas namo apsisprendė sprukti. Jis grįš į Kolumbijos apygardą ir prastums laiką krapštydamasis advokatų kontoroje, kur jį netrukus turėtų oficialiai įdarbinti. Iki paskaitų pradžios dar bemaž dvi savaitės, bet Markui per dešimt dienų jau įkyrėjo klausytis Luiso aimanų ir bambėjimo dėl jį užklupusių nelaimių, ką jau šnekėti apie be perstojo skambantį „Spragtuką“, ir dabar jis nekantriai laukė paskutinio semestro teisės mokykloje.

Aštuntą ryto, kai suskambo žadintuvas, Markas atsikėlė ir prie kavos puodelio paaiškino motinai turįs grįžti atgal į Vašingtoną. Mama, atleisk, bet išlėksiu kiek anksčiau, nei tikėjaisi, nepyk, kad tave palieku su bloguoju sūnumi, tačiau privalau keliauti. Jį auklėti turėčiau ne aš. Man netrūksta savų problemų.

Pirmoji buvo jo automobilis, nuo vidurinės mokyklos laikų vairuojamas „Ford Bronco“. Įpusėjus studijas koledže, odometras sustingo ties 187 tūkst. mylių atžyma. Transporto priemonėi verkiant reikėjo naujo kuro siurblio, vienos iš galybės detalių, įtrauktų į skubių remontų sąrašą. Lipniaja juosta ir sąvaržėlėmis

Markas dvejus metus sėkmingai lopė variklį, pavarų dėžę ir stabdžių sistemą, bet atgaivinti siurblio nepajėgė. Šio galingumui nukritus žemiau normos, „Bronco“ lygiame kelyje teišvystydavo ne didesnę kaip keturiasdešimt devynių mylių per valandą greitį. Bijodamas, kad magistralėse jį gali pritrėkšti aštuoniolikaračiai vilkikai, Markas prisilaikė plentų, nusidriekusių kaimiškose Delavero vietovėse ir Rytinėje pakrantėje. Iš Doverio į centrinę Kolumbijos apygardos dalį važiuoti paprastai reikėdavo dvi valandas, bet dabar jos virtos keturiomis.

Užtrukusi kelionė suteikė daugiau laiko apsvarstyti kitas problemas. Antroji buvo gniuždanti studijų paskola. Markas baigė koledžą įsiskolinęs 60 tūkst. dolerių, bet jokio darbo taip ir nesusirado. Antrą kartą ir iš pažiūros laimingai vedęs, bet taip pat skolose skendintis tėvas įspėjo sūnų netęsti mokslų. „Po galais, bernioke, — paskelbė jis, — per ketverius metus tavo kišenėje atsivėrė šešiasdešimties gabalų skylė. Užmiršk studijas, kol padėtis dar labiau nepablogėjo.“ Tačiau Markas manė, kad būtų kvaila klausytis tėvo finansinio patarimo, todėl kelerius metus šen bei ten triūsė — dirbo barmenu, išvežiodavo picas — ir kartu bandė susiderėti su kreditoriais. Dabar, prisimindamas praeitį, nebuvo tikras, iš kur kilo mintis stoti į teisės mokyklą, bet prisiminė nugirdęs du studentų brolijos narius, kurie maukdami svaigalus diskutavo svarbiomis temomis. Vyrukams gėrimus pilstė pats Markas, užėigoje daug klientų nebuvo, o porelė, išlenkusi po ketvirtą stiklą degtinės su spanguolių sultimis, ėmė taip garsiai kalbėti, kad juos girdėjo visi. Be gausybės įdomių dalykų, Markui į galvą įstrigo keli sakiniai: „Didžiosios Vašingtono firmos samdo žmones kaip pakvaišusios“ ir „Pradinis atlyginimas siekia šimtą penkiasdešimt tūkstančių per metus.“

Netrukus po to jis susidūrė su koledžo laikų draugu, studijuojančiu Ūkanotos Žemumos teisės mokyklos Vašingtone pirmame kurse, ir vaikinai ėmė entuziastingai pasakoti apie savo planus gauti diplomą per dvejus su puse metų, įkelti koją į didžiulę juridinę kompaniją ir iš jos išspausti padorią algą. Fede-

ralinė valdžia dalijo paskolas visiems, kurie gebėdavo patekti į aukštąsias mokyklas, ir taip, jis baigs mokslus prasiskolinęs iki ausų, bet reikiamą sumą neabejotinai sumokės per artimiausią penkmetį. Paskolomis „investuoti į save“ atrode logiška, bent jau bičiuliui, mat jos suteiks galimybę puikiai užsidirbti ateityje.

Neatsispyręs pagundai Markas ėmė ruošti stojamajam egzaminui. Per jį surinko neišpūdingus 146 balus, visgi jie neišgąsdino Ūkanotos Žemumos teisės mokyklos priėmimo komisijos. Nerimo nesukėlė ir gan kuklūs Marko anketiniai duomenys apie bakalauro laipsnį ir prastokas 2,8 balų* įvertinimas. ŪŽTM jį pasitiko išskėstomis rankomis. Prašymai dėl paskolos buvo patenkinti beregint. Švietimo departamentas kasmet tiesiog pervesdavo 65 tūkst. dolerių Ūkanotai Žemumai. Nūnai mokytis liko vos vieną semestrą, ir Markas su siaubu suvokė, kad, įskaitant palūkanas, po studijų koledže ir teisės mokykloje jį prislėgs 266 tūkst. dolerių skola.

Dar viena problema buvo susirasti tarnybą. Deja, advokatų paklausa nebuvo tokia milžiniška, kaip teigė gandai. O pati darbo rinka netryško energija, būtent taip ŪŽTM ją reklamavo savo tviskančiose brošiūrose ir kone apgavikiškame tinklalapyje. Aukščiausio lygio teisės mokyklų absolventai rasdavo darbą ir gaudavo pavydėtinas algas, bet Ūkanota Žemuma nepriklausė aukščiausiam lygiui. Markui pavyko įsisukti į vidutinio dydžio firmą, kuri specializavosi „santykių su valdžia“, arba, paprasčiau kalbant, lobizmo, srityje. Pradinis užmokestis kol kas nebuvo nurodytas, mat firmos direkcija tik sausio pradžioje ruošėsi įvertinti pernykštį pelną ir, regis, šnektelėti apie atlyginimų struktūrą. Po kelių mėnesių Marko laukė rimtas pokalbis su „kredito konsultante“, kuri domėsis, kaip jis žada restruktūrizuoti studento skolą ir išsikapstyti iš finansinių trūkumų liūno. Konsultantė jau paminėjo nerimaujanti, kad Markas nežino, kiek tiksliai uždirbs. Konkretumo stoka nervino ir patį Marką, be to, jis nepasikliovė

* 6–7 dešimtbalėje sistemoje.

nė vienu žmogumi iš savo darbovietės. Nors stengėsi apdumti sau akis, giliai širdyje suprato, kad jo pareigos anaip tol neužtikrintos.

Nerimą kėlė ir advokatūros egzaminas. Kadangi paklausa buvo didelė, Kolumbijos apygarda parengdavo vieną iš sudėtingiausių egzaminų šalyje, ir jo neįveikiančių ŪŽTM absolventų kiekis didėjo gąsdinančiu tempu. Pernai egzaminą išlaikė 91 procentas studentų iš Džordžtauno universiteto Teisės fakulteto ir 89 nuošimčiai iš Džordžo Vašingtono universiteto. Jei kalbėsime apie studijavusius Ūkanotos Žemumos teisės mokykloje, rodiklis tesiekė apgailėtinus 56 procentus. Kad nesusikirstų, Markas privalėjo nuo sausio pradžios įknibti į knygas ir prie jų sėdėti ištisą pusmetį.

Bet mokslams stigo energijos, ypač šaltomis, niūriomis ir slogiomis žiemos dienomis. Kai kada Markui dingdavo, tarsi skola būtų pavirtusi ant nugaros užkeltais šlakbetonio blokais. Vaikščiojimas buvo tolygus kankynei. Šypsotis sekdavosi sunkiai. Jis skurdo, ateitis, net ir dirbant, atrodė be prošvaisčių. Ir jam dar pasisekė. Didžiuma kurso draugų buvo apsirūpinę paskolomis, bet ne darbu. Markas prisiminė, kad nepasitenkinimo murmesius teko girdėti netgi pirmaisiais studijų metais, deja, slenkant semestrams, nuotaika vis labiau krito, o įtarimų gausėjo. Darbo pasiūla nenumaldomai seko. Advokatūros egzamino rezultatai darė gėdą visiems iš ŪŽTM. Finansinės skolos augo. Trečio, paskutinio, kurso studentai per paskaitas neretai apsižodžiuodavo su profesoriais. Dekanas nekišo nosies iš savo kabineto. Tinklaraštininkai dėdavo mokymo įstaigą į šuns dienas ir rėksmingai klausdavo: „Ar čia suktųbė?“, „Ar mus apmulkinio?“, „Kur nuplaukė pinigai?“

Beveik kiekvienas Marko pažįstamas daugiau ar mažiau buvo įsitikinęs, kad (1) ŪŽTM neatitinka normalios teisės mokyklos standartų, (2) žarsto per daug pažadų, (3) reikalauja per didelio užmokesčio, (4) skatina apsiversti skolomis, sykiu (5) priima per didelį kiekį vidutinių studentų, kuriems apskritai nederėtų gilintis į teisę, be kita ko, jie (6) per prastai parengiami

advokatų kvalifikaciniam egzaminui arba (7) patys yra per buki, kad jį išlaikytų.

Sklandė gandai, esą į ŪŽTM pasiryžusių stoti žmonių skaičius šįmet sumenko perpus. Valstybės paramos ir fondų pagalbos stokojančiai įstaigai dėl įspūdingo nuosmukio reikės skausmingai apkarpyti biudžetą, ir nekokia teisės mokykla įgis dar blogesnę vardą. Markas su bičiuliais dėl to nekvaršino galvos. Jie ištvers artimiausius keturis mėnesius, su pasitenkinimu apleis Ūkanotą Žemumą ir niekada čia nebegriš.

Markas gyveno prieš aštuonis dešimtmečius pastatytame akivaizdžiai prastėjančios būklės penkiaaukščiame name, bet nebrangi nuoma masino ir Džordžo Vašingtono universiteto, ir ŪŽTM studentus. Senais laikais jį vadino Kuperio pastatu, tačiau per trisdešimt metų gyventojai nudrengė daugiabutį, kaip studentų brolijos — savo būstus, ir galiausiai jam suteikė Narvo* pravarde. Liftai veikdavo retai, todėl Markas laiptais užkopė į trečią aukštą ir žengė į savo ankštą, mažai baldų turintį penkių šimtų kvadratinį pėdų** butą, kurį nuomojosi už aštuonis šimtus dolerių per mėnesį. Nežinia kodėl, bet po paskutinio egzamino, prieš pat atostogas, jis iškuopė patalpas, ir dabar, kai įsižiebė lempos, apsidžiaugė pamatęs idealią tvarką. Na, nieko keisto. Landynių šeimininkas niekada čia nesilankydavo. Nuometus mantą ant grindų, Marką pribloškė tyluma. Dėl gausybės studentų ir plonų sienų visur nuolatos buvo girdėti šurmuly. Skambėdavo muzikos grotuvai, televizoriai, kivirčiai, išdaigininkų ir pokerio lošėjų balsai, peštynės, gitaros, netgi ketvirtame aukšte kažkokio nuobodos moksluko pučiamas trombonas drebindavo statinį. Bet ne šiandien. Visi, išvykę į gimtuosius namus, iki šiol mėgavosi pertrauka tarp semestrų, ir koridoriuose viešpatavo šiurpoka tylą.

* Narvas (angl. *Coop*) angliškai skamba kaip Kuperio (angl. *Cooper*) sutrumpinimas.

** Apytikriai 46 kvadratiniai metrai.

Po pusvalandžio, kai įgriso sėdėti kambaryje, Markas išėjo laukan. Slinkdamas Naujojo Hampšyro aveniu, jausdamas, kaip vėjas skrodžia kiaurai ploną multino džemperį ir senas chaki kelnes, jis kažkodėl nusprendė pasukti į Dvidešimt Trečiąją gatvę, užmesti akį į Ūkanotą Žemumą ir pažiūrėti, ar mokykla atidaryta. Mieste, pilname bjaurių modernių konstrukcijų, ŪŽTM gebėjo išsiskirti savo šlykštumu. Pokarinį aštuonaukštį neišvaizdaus geltono mūro statinį supo prie jo prilipę asimetriški priestatai, kurie bylojo apie nenusisėkusias architekto pastangas perteikti savo idėjas. Kitados jis lyg ir priklausė įvairiems biurams, bet galiausiai, išgriovus sienas, apatiniuose keturiuose aukštuose įsikūrė ankštos auditorijos. Penktajame veikė biblioteka, atitinkamai pertvarkytų erdvių kambarių labirintas, pilnas tiek retai kada atverčiamų knygų, tiek portretų reprodukcijų, įamžinusių nežinomus teisėjus ir jurisprudencijos specialistus. Šeštąjį ir septintąjį buvo užvaldęs fakulteto personalas, aštuntajame, kaip įmanoma toliau nuo studentų, darbavosi administracija, o dekanas amžinai slapstydavosi kampiniame kabinete ir iš jo beveik neišlisdavo.

Markas rado centrines duris neužrakintas ir įėjo į tuščią fojė. Šiluma džiugino, užtat aplinka, kaip paprastai, varė į neviltį. Vieną sieną dengė milžiniška skelbimų lenta, nusėta įspėjimais, žinutėmis, vilionėmis. Kai kurie blizgūs plakatai trimitavo apie galimybes studijuoti užsienyje, tradicinis namudinių reklamų asortimentas siūlė pirkti knygas, dviračius ir bilietus į renginius, samdytis repetitorius ar išsinuomoti būstą. Egzaminas advokato licencijai gauti buvo pakibęs viršum mokyklos it grėsmingas tamsus debesis, ir ant lentos nestigo pranešimų, liaupsinančių vieną ar kitą apžvalginį kursą. Uoliai paieškojęs jis galbūt aptiktų keletą darbo skelbimų, bet Ūkanotoje Žemumoje jų kasmet mažėjo. Viename kampe Markas išvydo senas brošiūras, įkyriai raginančias imti studijų paskolas. Tolimajame fojė gale buvo matyti prekybos automatai ir nedidelė kavinė, tik šioji per atostogas nedirbo.

Jis sudribo į apdriskusį odinį fotelį ir pasinėrė į nykią įstai-

gos atmosferą. Čia tikra mokykla ar tik diplomų fabrikas? Dėl atsakymo kildavo vis mažiau abejonių. Markas kokį tūkstantąjį kartą ėmė graužtis, kad įžengė pro centrinės pastato duris kaip nieko neįtariantis pirmakursis. Per trejus metus užsikrovė tokią sunkią paskolų našta, jog nė neįsivaizdavo, kaip jas teks išmokėti. Jei tunelio gale ir buvo šviesa, Markas jos nežiūrėjo.

Beje, kam šovė į galvą praminti mokyklą Ūkanota Žemuma? Lyg nutaręs, kad patys teisės mokslai temdo nuotaiką nepakankamai stipriai, kažkoks gudročius prieš dvidešimt metų suteikė institucijai pavadinimą, įkvėpusį jai dar daugiau niaurumo. Jau amžinatilsį vyrukas pardavė įstaigą Volstrito investuotojams, kurie kontroliavo daugybę teisės mokyklų, duodančių gražaus pelno, bet kepančių labai mažai gabių juristų.

O kaip teisės mokyklos įsigyjamos ir parduodamos? Tokių procesų jis nepajėgė perprasti iki šiol.

Markas išgirdo besiartinančius balsus ir skubiai apleido fojė. Naujojo Hampšyro aveniu nuėjo iki Diuponto žiedo, galop užbėgo į „Kramerbooks“ knygyną išgerti kavos. Jis visur keliaudavo pėsčiomis. Eismo spūstyse „Bronco“ per dažnai trūkčiodavo ir užgesdavo, todėl Markas automobilį paliko už Narvo plytinčioje aikštelėje, įkišęs raktelį į degimo spynelę. Gaila, bet niekas taip ir nesusigundė jo nuvaryti.

Vėl sušilęs jis pajudėjo šiaurėn ir Konektikuto aveniu sukorė šešis kvartalus. „Neso Skeltono“ advokatų kontora nuomojosi kelis šiuolaikinio pastato aukštus netoli „Hilton“ viešbučio, kur Džonas Hiklis kėsinosi į prezidento Reigano gyvybę. Vasarą Markas įsitrynė į kontorą, kai sutiko atlikti praktiką ir gauti nė minimalios algos nesiekiantį užmokestį. Stambios juridinės firmos naudodavosi vasaros programomis, viliodamos geriausius studentus žengti sėkmės keliu. Niekas neversdavo stažuotojų sunkiai plušėti. Jiems skirdavo lengvus grafikus, dovanodavo bilietus į krepšinio rungtynes, negailėdavo kvietimų į prašmatnius pobūvius, rengiamus žavinguose užpakaliniuose turtingų partnerių kiemuose. Sugundyti jie pasirašydavo kontraktą ir po

studijų veikiai pakliūdavo į mėsmaįę, kurią atstodavo šimtą valandų trunkanti darbo savaitė.

„Neso Skeltono“ kontoroje viso to nebuvo. Penkiasdešimt advokatų teturinčiai firmai buvo toli iki aukščiausio lygio firmų dešimtuko. Jos klientų ratą sudarė asociacijos — Sojų pupelių forumo, Paštininkų pensininkų, Jautienos ir veršienos tarybos, Nacionalinė asfaltavimo rangovų, Neigalių traukinio mašinistų — ir keletas rangovų, teikiančių paslaugas kariškiams ir žūt-būt bandančių nusigriebti savąją dalį vyriausybinių dotacijų. Jei firma ką ir išmanė, tai kaip palaikyti santykius su Kongresu. Stažuotės programomis stengdavosi pritraukti ne pažangiausius studentus, o pigią darbo jėgą. Markas liejo prakaitą ir kankinosi užsiimdamas bukinančia veikla. Baigiantis vasarai, sulaukė kažko panašaus į kvietimą oficialiai prisidėti prie firmos, vos tik išlaikys advokatūros egzaminą, bet pats neapsisprendė, džiaugtis jam ar verksti. Vis dėlto pasiūlymą akimodu priėmė — tiesiog nebuvo iš ko rinktis, — ir išdidžiai tapo vienu iš retų ŪŽTM studentų, kurie pasirūpino savo ateitimi. Rudenį nesiliovė švelniai kamantinėjęs praktikos vadovo apie žadamos tarnybos sąlygas, tačiau nieko konkretaus neišsiaiškino. Galbūt įmonė susijungs su kita. O gal ją teks išskaidyti. Nutikti galėjo daug kas, bet tarp minimų variantų nė karto nefigūravo darbo sutartis.

Kaip tik todėl Markas dažnai užklysdavo į firmos kontorą. Ateidavo popietės metu, šeštadieniais, šventinėmis dienomis, visada dirbtinai šypsodavosi ir entuziastingai vykdavo nuobodžius, varginančius pavedimus. Nenučiuokė, ar peš kokios nau-dos, bet manė, kad tai nepakenks.

Jo vadovas buvo prieš dešimt metų firmoje įsidarbinęs vy-rukas, vardu Rendalas, kuris netrukus turėjo tapti partneriu ir dėl šios priežasties juto didelį spaudimą. Valdžia tyliai išsiskirda-vo su kiekvienu „Neso Skeltono“ bendradarbiu, per dešimtmetį nesugebėjusiu užsitikrinti partnerio pozicijos. Rendalas lankė Džordžo Vašingtono universitetą, miesto hierarchijoje nusi-leidžiantį Džordžtaunui, tačiau gerokai pranokstantį Ūkanotą

Žemumą. Visų padėtis atrodė aiški ir nekintanti, bet Džordžo Vašingtono Teisės fakulteto absolventai buvo užsitarnavę nema-loniausių tipų reputaciją. Bjaurėdavosi tuo, kad į juos iš aukšto žvelgia Džordžtauno šutvė, ir patys su dar didesniu užsidegimu niekindavo ŪŽTM studentus. Firma dvokė klikų bei snobiškumo tvaiku, ir Markas neretai spėliodavo, kaip, po velnių, jis čia atsi-dūrė. Du bendradarbiai kadaise studijavo Ūkanotoje Žemumoje, bet dabar mėgino atsiriboti nuo ŪŽTM, todėl jiems nebuvo lai-ko padėti Markui. Tiesą sakant, jiedu ignoruodavo Marką labiau nei likusieji. Markas nuolat burbėdavo: „Argi taip derėtų valdyti teisės firmą?“. Bet, matyt, tam tikri lygmenys ir statusai būdingi visoms profesijos sritimis. Jis per daug nerimavo dėl savo kailio, kad nervintųsi dėl to, kur mokėsi kiti per galvas lipantys veikėjai. Markui netrūko savų bėdų.

Jis elektronine žinute pranešė Rendalui užėisįs ir atliksiąs bet kokius juodus darbus, kuriuos tik reikės padaryti. Viršininkas sutiko Marką lakonišku klausimu:

— Taip anksti grįžai?

Na, žinoma, Rendalai, o kaip prabėgo tavo atostogos? Džiaugiuosi tave matydamas.

— Aha, man paprasčiausiai įsipyko tos šventinės nesąmo-nės. Kas naujesnio?

— Dvi sekretores iš kojų išvertė gripas, — jis parodė pirštu į dokumentų šūsnį, storio sulig pėda. — Keturiolika kartų nu-kopijuok kiekvieną lapą, tada nuorašus pridėk prie originalų ir viską susek.

Ką gi, vėl teks keliauti į kopijavimo įrangos kambarį, pama-nė Markas.

— Supratau, — atsakė tarsi nekantraudamas griebtis už-duoties.

Nuvilkio dokumentus į pusrūsio aukštą, į kopijavimo aparatais užpildytą požemį. Ir kitas tris valandas paaukėjo beprasmiš-kam triūsui, už kurį nė negaus atlygio.

Markas kone ilgėjosi Luiso ir jo apykajės.

2 SKYRIUS

Tapti advokatu Todą Luserą, kaip ir Marką, paskatino bare nugirsti ir svaigalais atmiešti pokalbiai. Pastaruosius trejus metus jis ruošė gėrimus „Senajame raudonajame katine“, Džordžo Vašingtono Teisės fakulteto ir Ūkanotos Žemumos studentų pamėgtoje aludės stiliaus girdykloje. Po mokslų Frostbergo valstybiniame universitete atsisveikino su Baltimore ir ieškodamas karjeros galimybių pamažu persikraustė į Kolumbijos apygardą. Niekio doro neradęs, „Senajame raudonajame katine“ nusisamdė dirbti ne visu etatu, bet neilgai trukus suprato, kad pilstyti alų ir maišyti stiprius kokteilius jam patinka. Baro gyvenimas jį susižavėjo, be to, puikiai gebėdavo malti liežuviu bendraudamas su stipriai įkaušusiais klientais ir mokėdavo apraminti triukšmadarius. Todas, visų numylėtas barmenas, draugiškus santykius palaikydavo su šimtais nuolatinių lankytojų.

Pastaruosius dvejus su puse metų jis ne kartą svarstė mesti teisės studijas ir įsigyti išsvajotą nuosavą barą. Bet tam griežtai prieštaravo tėvas. Ponas Luseras, policininkas iš Baltimorės, nuolat akstino sūnų įgyti kokios nors profesijos diplomą. Bet viena buvo skatinti, o visai kas kita — mokėti už mokslus. Štai kodėl Todas įkliuvo į tuos pačius spąstus — prisigraibė lengvai duodamų pinigų ir juos sukišo gobšuoliams iš ŪŽTM.

Su Marku jis susipažino pirmąją dieną mokykloje, prasidėjus orientacinei savaitei, kai abudu dar tebepuoselėjo fantazijas, įsivaizdavo, kad ateityje dirbs brangiai apmokamais advokatais, ir savo siaubingu naivumu niekuo nesiskyrė nuo likusių trijų šimtų penkiasdešimties pirmakursių. Po metų Todas nuspren-